

DOI 10.26886/2520-7474.1(27)2018.5

UDC 378:159.923

**EDUCATION AS A PRIORITY OF SUCCESSFUL SOCIALIZATION OF
PERSONALITY IN UKRAINE**

Y. Spivak, PhD in Pedagogical Sciences

State Higher Educational Institution “Donbas State Pedagogical University”,
Ukraine, Slavyansk

I. Bakhov, Doctor of Pedagogical Sciences

PJSC Higher Educational Institution “Interregional Academy of Personnel
Management”, Ukraine, Kyiv

The article considers topical issues of successful socialization of personality in Ukraine in the context of the modern society challenges, when educational institutions become true co-authors of a holistic educational process. It is noted that integration into the European educational space presupposes the preservation of the national, regional identity, maximum orientation on the peculiarities and the real level of education that has been achieved in Ukraine. It is emphasized that integration into the European educational space should include the necessity of formation of qualitative education in the state. It is noted that today modern educator cannot stay indifferent or ignore the transition to new educational standards; scientific developments should not be mechanically transferred to the practice of modern educational activities.

Key words: modern education, educational technologies, professional formation, innovative, educational principles, modernization of professional activity.

кандидат педагогічних наук, Співак Я. О., доктор педагогічних наук Бахов І. С. Освіта як пріоритет успішної соціалізації особистості в Україні/ Державний вищий навчальний заклад

«Донбаський державний педагогічний університет», Україна, Слов'янськ; ПрАТ ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом», Київ, Україна.

Розглянуті актуальні питання успішної соціалізації особистості в Україні в контексті викликів сучасного соціуму, у якому освітні заклади стають справжніми співтворцями цілісного освітнього процесу. Наголошується, що інтеграція у європейський освітній простір передбачає збереження національної, регіональної ідентичності, максимальну орієнтацією на особливості і реальний рівень освіти, що сформувалась в Україні. Підкреслюється, що інтеграція в європейський освітній простір повинна передбачати необхідність формування якісної освіти у державі. Зазначається, що сьогодні сучасний педагог не може залишатись індиферентним або ігнорувати перехід на нові освітні стандарти; наукові напрацювання не можуть бути механічно перенесені в практику сучасної освітньої діяльності.

Ключові слова: сучасна освіта, освітні технології, професійне становлення, інноваційний, освітні принципи, модернізація професійної діяльності.

Постановка проблеми. Реалізація пріоритетних для сучасної освіти завдань здійснюється різними векторами: через розмаїття освітніх інституцій; форм, методів, технологій освітнього процесу; запровадження ефективного менеджменту тощо. Зауважуємо, що одним із найважливіших векторів сучасної освіти, є цілісність освітнього процесу.

Відтак, якість освітнього процесу забезпечується за умови, коли він реалізується в контексті цілісності, що передбачає освіту, орієнтовану на формування спеціаліста не просто знаючого, а

компетентного, здатного до навчання впродовж життя і формування ним власної траєкторії професійного становлення, життєвого успіху.

Зауважимо, цілісність освітнього процесу реалізується на цільовому, змістовому, процесуальному рівнях. За наявності такого освітнього процесу студент не прилаштовується під кожного викладача, а сповна реалізує себе.

Мета статті. Варто зазначити, простір освітнього закладу є успішним, якщо він є цілісним і гуманітарно-спрямованим. Основними суб'єктами його формування виступають викладачі і студенти, які працюють як «команда», системне утворення, об'єднане одними цілями, спільними загальними стандартами освітньої діяльності. Ефективність формування такого простору безпосередньо залежить від рівня сформованості саме цілісності освітнього простору у закладах освіти. Саме на рівні освітнього закладу відбувається трансформація загальних державних стандартів у конкретний заклад. Відповідно органи управління забезпечують оптимізацію даного процесу, максимально враховуючи особливості конкретного освітнього закладу [1].

У контексті викликів сучасного соціуму освітні заклади стають реальними співтворцями цілісного освітнього процесу, а не просто «реалізаторами» заданих стандартів або запропонованої концепції освітньої діяльності. Відтак, саме на рівні конкретного регіону відбувається об'єднання наукового потенціалу і його спрямування на вирішення конкретних практико значущих завдань. Найбільш продуктивною є освітня діяльність система в системі (простір в просторі), починаючи від мікропростору на рівні роботи викладача, факультету, ВНЗ, регіону – до простору державного, європейського, планетарного [2].

Інтеграція у європейський освітній простір передбачає збереження національної, регіональної ідентичності, забезпечення науково обґрунтованого, логічно спроектованого переходу до заданих стандартів, з максимальною орієнтацією на особливості і реальний рівень освіти, що сформувалась в Україні. Незаперечним є те, що інтеграція в європейський освітній простір має передбачати необхідність якісного формування освіти у державі. Сьогодні складним і нерідко проблематичним є процес переходу на нову формулу освітньої діяльності: сучасний педагог не може залишатись індиферентним або ігнорувати перехід на нові освітні стандарти; наукові напрацювання не можуть бути механічно перенесені в практику сучасної освітньої діяльності.

Зазначимо, перехід до якісно нового цілісного освітнього процесу включає ряд пріоритетних функцій. Вибудовується відповідна вертикаль наукової діяльності: від базових академічних інститутів, що розробляють фундаментальні проблеми освіти до наукових інститутів та освітніх центрів, що акумулюють найвищий потенціал відповідного регіону, до центрів наукової діяльності, зосереджених в навчальних закладах різних рівнів. У цій схемі уже закладений механізм трансформації високої теорії на рівень практичної діяльності з максимальним врахуванням її рівня та особливостей здійснення у кожному регіоні, освітньому закладі.

Незаперечно цінним є те, що викладач відчуває себе суб'єктом реформування освіти, оскільки реально долучається через наукові центри на рівні навчальних закладів до процесу осмислення нових освітніх стандартів та проектування технології їх реалізації в практиці професійної діяльності. Педагоги-практики отримують не просто визначені освітні стандарти та технологічні схеми їх реалізації, а

долучаються до процесу їх визначення, неодмінно набуваючи відповідну теоретичну компетентність щодо конкретної проблеми.

В результаті вищезазначеної освітньої діяльності посилюється процес взаємодії різних гілок та рівнів наукової діяльності, оскільки всі вони об'єднуються навколо спільної програми переходу на стандарти інноваційної освіти, з'являється багато проблем, що стосуються неузгодженостей, браку відповідної інформації і загалом питань, що виникають в практичній діяльності і потребують відповідних трактувань, роз'яснень і, відповідно, додаткових досліджень. В ситуації, коли проблеми не можна вирішити на регіональному рівні, запити поступають до академічних інститутів. Така співпраця потрібна не лише освітнім закладам, а і академічним науково-дослідним інститутам, для того, щоб максимально орієнтуватись на фундаментальні проблеми масової освітньої практики, відповідно цілеспрямовуючи вектор пріоритетних наукових пошуків. За таких умов кожен освітній заклад реально відчуває значущість науки, її функції в оптимізації освітньої системи.

Зважимо на те, що в означеному освітньому цілісному процесі всі, без винятку, викладачі, вчителі, студенти стають дослідниками, долучаються до наукової діяльності. Ця проблема є особливо актуальною, оскільки саме дослідницька робота має найвищий потенціал професійного зросту і переважна більшість викладачів її реалізують лише на етапі написання дисертацій, а далі просто експлуатують сформовані компетенції. Що ж стосується викладачів, що активно займаються науковою діяльністю за відповідним фахом, вони, як правило, характеризуються високим рівнем сформованості педагогічної діяльності, відкриті до інновацій, мають власну програму професійного розвитку. Саме дослідницький потенціал особистості викладача обумовлює потребу у русі та розвитку за різними векторами,

здатність до самотворення, формування власних позицій у професійній діяльності [3].

Зазначене інтенсифікує процес наукової, а значить і професійної взаємодії педагогів, що обумовлюється безпосередньо потребами діяльності, а професійне спілкування є потужним фактором формування цілісного освітнього простору в освітньому закладі, налагодження узгодженої взаємодії всіх викладачів як суб'єктів системи, забезпечення цілеспрямованості їх спільної діяльності та поступу до нових стандартів якісної освіти у сучасному соціумі.

Доцільно врахувати те, що основи формування цілісного освітнього простору задаються на всіх рівнях. Системотвірним елементом виступає наукова діяльність (як базовий механізм оптимізації освітньої діяльності), яка не лише має зазначений вище потенціал інтеграції всіх складових простору, а і теоретично обґрунтовує сам процес сходження до нової освіти, долучаючи всіх суб'єктів освітньої діяльності до наукового пошуку, формуючи науково вивірені програми модернізації професійної діяльності як на рівні освітнього закладу, так і кожного викладача, зокрема.

Професійна підготовка спеціаліста є продуктивною лише за умови, коли вона сформована як реальна система, всі компоненти якої максимально інтегровані в єдине ціле і орієнтовані на реалізацію базових професійно значущих цілей. Кожен навчальний предмет має формувати свою змістову та процесуальну основу з урахуванням фахової спеціалізації професійного навчання [4]. Інтеграція має здійснюватися як на змістовому, так і процесуально-діяльнісному полі, і в її основі повинна бути висока виховна мета - формувати особистість студента, здатного до самореалізації у процесі професійного становлення [4].

Інтеграційні процеси, спрямовані на формування цілісного освітнього процесу реалізуються на 2-х рівнях: інтеграція змісту навчальних дисциплін, що здійснюється перш за все за цільовим спрямуванням (формування образу майбутньої професії та ставлення до неї); формування професійного світогляду та мислення, власної методики та стилю професійної діяльності; інтеграція в процесуальному аспекті, що передбачає формування єдиної для всіх навчальних дисциплін концепції освітньої діяльності. Навчання трактується як цілісний процес, що функціонує за єдиними законами, з дотриманням єдиних визначених для всіх принципів. Вони диктуються не кожним викладачем, в залежності від його характеру та уподобань, а логікою освітнього процесу та базовими критеріями його продуктивності [5].

Смислову, змістову, методичну побудову цілісного освітнього процесу системи професійної підготовки сучасного фахівця доцільно здійснювати на основі принципів:

- принцип інтеграції всіх суб'єктів професійної підготовки спеціаліста (навчання, виховна діяльність, практика, самостійна робота, наукова робота) і підпорядкування їх основним стратегічним цілям формування особистості спеціаліста та його професійної діяльності;
- принцип поетапної реалізації підготовки спеціаліста через виділення системоутворюючих блоків професійно значущих знань, вмінь, особистісних якостей і структурування їх на основі логіки формування професійної діяльності;
- принцип забезпечення суб'єктивності позиції студента в структурі його професійного становлення на основі: а) максимального усвідомлення студентом сутності процесу його професійного становлення: змісту, логіки, реального бачення кінцевих результатів підготовки, що в повній мірі визначають рівень компетентності

спеціаліста в його майбутній професійній діяльності; б) активізації процесів професійного та особистісного самопізнання, самовизначення, саморозвитку, формування самостійної пізнавальної діяльності.

Зауважимо, пріоритетним є принцип інтеграції всіх навчальних дисциплін, що вивчаються студентом і формування цілісного освітнього процесу, підпорядкованого комплексу професійно значущих цілей і означеного чіткою логікою процесу оволодіння професією. Зазначене стосується зв'язків в рамках циклів навчальних дисциплін та їх загальної орієнтованості на кінцеві професійно значущі цілі освітньої системи.

На думку В. Огнев'юка, особистісна орієнтованість освітнього процесу в ВНЗ передбачає індивідуальну траєкторію руху кожного студента на шляху до досягнення проміжних та кінцевих цілей професійної підготовки [6]. Це може бути можливим лише за умови, коли студент зможе сформуванати свою стратегію освітньої діяльності, що акумулює в собі процеси цілеутворення, самопізнання та самовизначення, вибору методів, форм, а також режиму роботи, оптимальних для нього, орієнтованих на його особистісний потенціал.

Звісно, означене стосується масштабних реформацій, що передбачають перехід на нову освітню формулу, за якою студент з позиції виконавця, що працює за єдиною, спільною для всіх освітньою програмою, переходить на позицію активного суб'єкта, творця індивідуальної програми з домінантою елементу професійного саморозвитку. Найбільшу цінність зазначеного вбачаємо у тому, що у такий спосіб формується індивідуальний стиль майбутньої діяльності, що виступає абсолютною ознакою професіоналізму будь-якого спрямування; формуються механізми саморегуляції освітньої

діяльності, що здатні забезпечити неперервність подальшого процесу професійного становлення, саморозвитку у всіх значущих аспектах.

Важливо визначати інтегруючі блоки, що в найбільшій мірі відображають сутність професії і можуть творити реально діючу систему, тобто, займати статус системоутворюючих; ключові компетенції, як основу забезпечення адекватної цільової спрямованості системи професійної освіти спеціаліста.

Висновки. Таким чином, цілісність у сучасному освітньому просторі, цілісність освітнього процесу у сучасних закладах освіти є пріоритетним вектором якості сучасної освіти, зорієнтованої перш за все, на ринок праці, освітніх послуг та успішну професійну і життєву самореалізацію сучасної особистості, її соціалізацію впродовж життя.

Література:

1. Франчук Т. Й. *Цілісний освітній простір: педагогічні основи його формування: монографія* / Т. Й. Франчук; Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка. – Кам'янець-Поділ., 2009. – 244 с.
2. Журавський В. С. *Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні* / В. С. Журавський // Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Ін-т вищої освіти АПН України. – К.: Вид. дім «Ін Юре», 2003. – 416 с.
3. Гук О. Ф., Чернуха Н. М. *Пріоритетні вектори сучасної освіти* // *Topical issues of social pedagogy: Collective monograph.* – CARICOM, Barbados, 2017. – С. 30–55. ISBN 978-0-9955865-1-2
4. Вакарчук І. *Вища освіта України – європейський вимір: стан, проблеми, перспективи* / І. Вакарчук // *Вища школа.* – 2008. – № 3. – С. 3–18.
5. *Філософсько-методологічні засади підвищення якості вищої освіти України: європейський вимір* / авт. кол.: В. Андрущенко (керівник),

Бойченко Л. Горбунова, І. Надольний та ін. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 220 с.

6. Огнев'юк В. О. Філософія та її місце в обробці наукових досліджень феномену освіти / В. О. Огнев'юк // Освітнологія. Польсько-український журнал. – 2012. – ч. I. – С. 69–75.

References:

1. Franchuk T. Y. *Tsilisnyy osvichniy prostir: pedahohichni osnovy yoho formuvannya: monohrafiya* / T. Y. Franchuk; Kamyanets-Podil. nats. un-t im. I. Ohiyenka. – Kamyanets-Podil., 2009. – 244 s.

2. Zhuravskyy B. C. *Vyshcha osvita yak faktor derzhavotvorenniya i kultury v Ukrayini* / V. S. Zhuravskyy // *In-t derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrayiny, In-t vyshchoyi osvity APN Ukrayiny*. – K.: Vyd. dim «In Yure», 2003. – 416 s.

3. Huk O. F., Chernukha N. M. *Priorytetni vektory suchasnoyi osvity // Topical issues of socialpedagogy: Collective monograph*. – CARICOM, Barbados, 2017. – P. 30–55. ISBN 978-0-9955865-1-2

4. Vakarchuk I. *Vyshcha osvita Ukrayiny – yevropeyskyy vymir: stan, problemy, perspektyvy* / I. Vakarchuk // *Vyshcha shkola*. – 2008. – № 3. – P. 3–18.

5. *Filosofsko-metodolohichni zasady pidvyshchennya yakosti vyshchoyi osvity Ukrayiny: yevropeyskyy vymir* / avt. kol.: V. Andrushchenko (kerivnyk), Boychenko L. Horbunova, I. Nadolnyy ta in. – K.: Pedahohichna dumka, 2012. – 220 s.

6. Ohnevyuk V. O. *Filosofiya ta yiyi mistse v obrobtshi naukovykh doslidzhen fenomenu osvity* / V. O. Onevyuk // *Osvitlohiya. Polsko-ukrayinskyy zhurnal*. – 2012. – ch. I. – P. 69–75.